

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นวนิยายและเรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมที่คนนิยมอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน และเพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งกว้างขวาง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดได้แก่การรวมเล่มเรื่องสั้นกับนวนิยายของนักเขียนต่างๆ หรือการเขียนเรื่องสั้น การเขียนนวนิยายเป็นตอนๆลงในนิตยสาร วารสาร ตลอดจนหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ อีกทั้งการวิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรมทั้งสองประเภททั้งในวงการศึกษา ทางวรรณคดี วรรณกรรม ตามนิตยสารต่างๆ การประกวดการตัดสินเรื่องสั้น และนวนิยายดีเด่นของสถาบันต่างๆ เหล่านี้ล้วนแสดงถึงความแพร่หลายของนวนิยายและเรื่องสั้นทั้งในวงผู้อ่านและผู้แต่งทั้งสิ้น (กาญจนา วิชาญาปกรณ์, 2534: 1)

นวนิยายได้เข้ามาเป็นที่รู้จักของคนไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2444 ทำให้เกิดนักเขียน นักแปล ตลอดจนผู้อ่านนวนิยายจำนวนมาก นวนิยายได้เข้ามาแทนที่เรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ซึ่งเป็นเรื่องอ่านบันเทิงของไทยแต่เก่าก่อน และในที่สุดก็เป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุด แต่คนไทยสมัยก่อนมักมีความเห็นว่า นวนิยายเป็นเรื่องอ่านเพื่อความสนุกบันเทิงเท่านั้น หากได้มีสาระคุณค่าใดๆ ไม่ ยิ่งไปกว่านั้นผู้ปกครอง และครู อาจารย์ ส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นที่เป็นปรีภัยต่อนวนิยาย คือเชื่อว่าการอ่านหนังสือนวนิยายจะทำให้ผู้เยาว์ “ใจแตก” คือมัวแต่หลงใหลการอ่านนวนิยายจนไม่เป็นท่าอะไร หรือมีความคิดฟุ้งซ่าน เพื่อเจ้าไปตามตัวละครในด้านรักๆ ใคร่ๆ จึงเข้มงวดกวดขันไม่ให้เด็กอ่านนวนิยายไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือที่โรงเรียน (วนิดา บำรุงไทย, 2543: 9-10)

ต่อมาได้มีความพยายามที่จะแก้ และปรับเปลี่ยนทัศนคติดังกล่าว ให้ตระหนักในคุณค่า และอิทธิพลของนวนิยายในเชิงสร้างสรรค์ ผู้มีบทบาทสำคัญ คือ นักเขียนกลุ่มสุภาพบุรุษ เมื่อ พ.ศ. 2472 โดยมี กุหลาบ สายประดิษฐ์ หรือ ศรีบูรพาเป็นเจ้าของและบรรณาธิการ นักเขียนนวนิยายและเรื่องสั้นกลุ่มนี้สามารถเปลี่ยนคำว่า “เรื่องอ่านเล่น” เป็นนวนิยายได้สำเร็จ (วนิดา บำรุงไทย, 2543: 9-10)

นวนิยายเป็นวรรณกรรมบันเทิงคดีประเภทหนึ่ง เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเป็นเรื่องแต่งจินตนาการ ผู้แต่งสมมติเรื่องราว ตัวละคร และเหตุการณ์ต่างๆ โดยมีการเริ่มเรื่อง การดำเนินเรื่อง และจบเรื่อง เพื่อสนองจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่ง เป็นการสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต เจตนคติ ค่านิยมของสังคม ผู้อ่านจะได้รับความเพลิดเพลินสนุกสนาน ความรู้และความคิด (คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ, 2538: 64) ด้วยเหตุนี้นวนิยายจึงได้รับความนิยมอย่างสูงทำให้นักเขียนนวนิยายต่างพากันปรับปรุงงานของตนให้มีคุณค่ายิ่งขึ้น มีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นและมีนวนิยายแนวใหม่เกิดขึ้นเสมอ

ต่อมาใน พ.ศ. 2499 กระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรปรับปรุงหลักสูตรใหม่ พิจารณาให้นวนิยายและเรื่องสั้นบรรจุในแบบเรียนและหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศจนถึงปัจจุบัน (เจือ สตะเวทิน, 2510: 222-226)

ลีลาหรือท่วงทำนองการใช้ภาษาเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งของวรรณกรรมในฐานะสื่อหรือเครื่องมือที่นักเขียนแสดงออกหรือนำเสนอความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ตลอดจนถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกสะท้อนใจผู้อ่าน นักเขียนที่มีชั้นเชิงการใช้ภาษาแตกต่างกันย่อมบรรยายหรือพรรณนาภาพและผลทางอารมณ์ได้แตกต่างกัน

เปลื้อง ณ นคร (2541: 64) ได้กล่าวไว้ว่า คำพูดเลียนกันไม่ได้ กิริยาท่าทางก็เลียนกันไม่ได้ต่างคนต่างมีแบบของตัวเองโดยเฉพาะ การเขียนหนังสือก็เหมือนกันเลียนแบบกันไม่ได้ ส่วนของใครก็ของคนนั้น นักเขียนต้องสามารถใช้ภาษาให้เกิดผลตามที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการเสนออารมณ์เหงา หรือว่าเหว ความเมตตาหรือโทสะ นั่นก็คือภาษาของวรรณกรรม จะต้องเป็นภาษาที่มีพลัง มีอำนาจโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกนึกเห็นคล้อยตามถ้อยพรรณนาของผู้แต่ง

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2522: 190-191) ได้กล่าวถึงลีลาการใช้ภาษาว่าลีลาภาษาเป็นกลวิธีที่สำคัญมากในงานประพันธ์ทั้งหลาย หนังสือที่ได้รับยกย่องว่าเป็นบทประพันธ์ที่ดีมีคุณค่านั้นนอกจากจะมีคุณค่าด้านเนื้อหาแล้ว ยังต้องงดงามดีเด่นด้านการใช้ภาษาด้วย

ลีลาการใช้ภาษาอย่างมีศิลปะ คือได้รส อารมณ์ และสุนทริยภาพย่อมเป็นความสำเร็จที่เกิดจากการเลือกสรรคำและความ ซึ่งนอกจากจะสื่อความหมายและอารมณ์ตามที่นักเขียนต้องการแล้ว

ยังต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น เหตุการณ์ เรื่องราว ยุคสมัยของเรื่อง แนวเรื่อง ตัวละคร ฯลฯ โดยเฉพาะตัวละคร ภาษาที่ใช้ต้องพิถีพิถันให้สมจริง

ดังนั้นลีลาการใช้ภาษาหรือการเรียงถ้อยร้อยภาษาจึงเป็นประณีตศิลป์ส่วนหนึ่งของนวนิยาย ทั้งเป็นภาษาที่ไม่ธรรมดา เพราะเป็นภาษาแห่งอารมณ์ (Emotive Language) ที่นักเขียนจะต้องให้ความเอาใจใส่อย่างยิ่ง เพราะถ้าภาษาที่ใช้ขาดความสละสลวย ขาดรสไพเราะของถ้อยคำนี้เสียง และพลังอารมณ์ก็จะทำให้บทประพันธ์นั้นๆ กลายเป็นเพียงวรรณกรรมที่ผู้อ่านได้แค่เพียง “อ่านเอาเรื่อง” คือทราบเนื้อเรื่อง แต่ไม่สามารถ “อ่านเอารส” คือไม่ได้รับรสทางอารมณ์สมบูรณ์เท่าที่ควร (วนิดา บำรุงไทย, 2544: 150)

ในบรรดานักเขียนที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ หยก บุรพา นับเป็นนักเขียนผู้หนึ่งที่มีความสามารถในการเขียนวรรณกรรมได้หลายรูปแบบ เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย สารคดี บทร้อยกรอง ผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ หยก บุรพา คือนวนิยายเรื่องอยู่กับก๋ง และ เรื่องกตัญญูพิศวาสเพราะทั้งสองเรื่องนี้เป็นนวนิยายที่ได้รับความนิยมสูงและได้รับรางวัลประเพณีนิยายดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติปี พ.ศ. 2519 และ ปี พ.ศ. 2521 ตามลำดับ นอกจากนี้นวนิยายเรื่อง อยู่กับก๋ง ยังได้รับคัดเลือกให้เป็นหนังสืออ่านประกอบสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาอีกด้วย

ส่วนผลงานเรื่องสั้นของหยกบุรพาก็นับว่ามีคุณค่าไม่ด้อยไปกว่านวนิยาย ดังเช่น เรื่อง เศรษฐศาสตร์ในห้องแถว เป็นเรื่องสั้นแบบเสริมทักษะเรื่องหนึ่งซึ่งทางกระทรวงศึกษาธิการได้นำมาประกอบในหนังสือแบบเรียนชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องสั้นของหยกบุรพามีจำนวนนับร้อยเรื่อง แต่ละเรื่องมีเนื้อหาสาระหลากหลาย สะท้อนสภาพสังคมเมืองและชนบทได้อย่างชัดเจน สะท้อนความคิดและปัญหาของนักศึกษาที่ยากไร้ได้หลายแง่มุม รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา เนื่องจาก หยก บุรพา มีประสบการณ์หลายด้าน เคยใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางชาวบ้านทั้งในชนบทและในเมือง เคยคลุกคลีอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัย ระหว่างเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นับว่าประสบการณ์และสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญทำให้หยก บุรพา เข้าถึงสภาพความเป็นไประหว่างนักศึกษา กับสังคมได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง เรื่องสั้นของหยก บุรพา บางเรื่อง จึงสะท้อนสภาพของปัญหาระหว่างนักศึกษากับสังคมได้อย่างแจ่มชัด (วีรรัตน์ เวทีประสิทธิ์, 2543: 2-4)

หยก บุรพา หรือ เฉลิม รงคผลิน จึง เป็นนักเขียนนวนิยายและเรื่องสั้น ที่มีผู้กล่าวถึงใน แวดวงหนังสือ ได้รับรางวัลนิยายดีเด่นในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ปี2519 เรื่อง “อยู่กับกิ้ง” และปี 2520 นวนิยายเรื่อง “กตัญญูพิศวาส” และทั้งสองเรื่องเป็นหนังสืออ่านประกอบของชั้น มัธยมศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งเรื่องสั้นอีกหนึ่งเรื่องหนึ่งคือ เรื่อง “เศรษฐศาสตร์ในห้องแถว” เป็นหนังสืออ่านเสริมทักษะของชั้นมัธยมศึกษา

นามปากกา หยก บุรพา นอกจากเขียนนวนิยายแล้ว ยังเขียนเรื่องสั้นแนวจินมารวมเป็น “ตลาดห้องแถว” “ตลาดชีวิต” “เด็กห้องแถว” “มาจากโพ้นทะเล” “จับกิ้ง” “อ่องเด๋” “คาแบบ จิน” “เทพธิดาสัมเพ็ง” “หยาดเหงื่อ” และ “คนขายแรง” ส่วนเรื่องยาว เช่น “อยู่กับกิ้ง” “กตัญญู พิศวาส” “บาปสีชมพู” “โฉมตรูครูเสือ” “โก๋ดี กี่หมวย”

นวนิยายเรื่อง “อยู่กับกิ้ง” สร้างเป็นละคร ครั้งที่ 2 ทางช่อง 9 ได้รับรางวัล และตีพิมพ์ถึง 13 ครั้ง เป็นนวนิยายที่มีคุณค่าในด้านเนื้อหา ด้านวรรณศิลป์ ทำให้ผู้อ่านได้รสรสหลากหลาย จากการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ซึ่งถือเป็นลักษณะ เฉพาะของนักเขียนแต่ละคนในด้านวิธีการ นำเสนอ (ประพันธ์สาส์น, ม.ป.ป.)

ดังนั้นการจะศึกษาว่าผลงานวรรณกรรมของกวี หรือศิลปินท่านใดมีลักษณะโดดเด่นอย่างไร จึงทำให้ได้รับความนิยมจากผู้อ่านได้นั้น จำเป็นต้องศึกษาวิธีการแต่ง ท่วงทำนองการแต่ง และ แนวคิดที่ปรากฏในผลงานวรรณกรรมของผู้เขียนแต่ละคน (พลอย ลวณะมาลย์, 2547: 2)

หยก บุรพา เป็นนักเขียนที่ได้รับการกล่าวถึงผลงานนวนิยายและเรื่องสั้นจากผู้อ่านเป็น จำนวนมาก ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าผลงานประเภทนวนิยายและ เรื่องสั้นของ หยก บุรพา มีลักษณะเด่น น่าสนใจ และได้รับความนิยมจากผู้อ่านจำนวนมาก ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดศึกษางานเขียนนวนิยายและเรื่องสั้น ของหยก บุรพา ผู้วิจัยจึงสนใจจะ ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ท่วงทำนองการแต่ง การใช้คำ การใช้สำนวนโวหาร และโวหารภาพพจน์ที่ ปรากฏในงานเขียน ของหยก บุรพา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลีลาการใช้ถ้อยคำ จำนวนโวหาร ภาพพจน์ ในงานเขียนนวนิยายและเรื่องสั้น ของหยก บุรพา
2. เพื่อศึกษาลีลาภาษาในการบรรยายความและพรรณนาความในงานเขียนนวนิยายและเรื่องสั้น ของ หยก บุรพา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบแนวการเขียนนวนิยายและเรื่องสั้นของหยก บุรพา
2. ทราบลีลาภาษาด้านการใช้ถ้อยคำ จำนวนโวหาร ภาพพจน์ในงานเขียนนวนิยายและเรื่องสั้น ของหยก บุรพา
3. ทราบความสัมพันธ์ของการใช้ภาษาที่มีผลต่อ คุณค่า และเนื้อหาที่ปรากฏในงานเขียนนวนิยายและเรื่องสั้นของหยก บุรพา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลีลาการใช้ภาษาในงานเขียนนวนิยายและเรื่องสั้นของหยก บุรพา โดยกำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

- 1.1 ศึกษาลีลาภาษาในด้านการใช้คำ
- 1.2 ศึกษาลีลาภาษาในด้านการใช้จำนวนโวหาร
- 1.3 ศึกษาลีลาภาษาในด้านการสร้างภาพพจน์

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนวนิยายและประเภทเรื่องสั้นในแนวชีวิตครอบครัวดังนี้

2.1 ประเภทนวนิยายจำนวน 8 เรื่อง ดังนี้

2.1.1 อยู่กับก๋งได้รับรางวัลนิยายดีเด่นงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ปี 2519

2.1.2 กตัญญูพิศวาสได้รับรางวัลนิยายชมเชยงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ปี 2521

2.1.3 ผากหัวใจให้แผ่นดิน

2.1.4 พันธะชีวิต

2.1.5 พิศวาสมืด

2.1.6 มงกฏดอกจิว

2.1.7 คำแบบจีน

2.1.8 เลียนสมรส

2.2 ประเภทเรื่องสั้น จำนวน 3 เล่ม ดังนี้

2.2.1 รวมเรื่องสั้น ศักดินาบ้านนอก 10 เรื่อง

2.2.2 รวมเรื่องสั้น เบื้องหลังปริศนา 15 เรื่อง

2.2.3 รวมเรื่องสั้น ลูกนอกไส้ น้ำใจแม่ 2 เรื่อง

นิยามศัพท์

กลวิธีการแต่ง หมายถึง วิธีต่างๆ ที่ผู้เขียนใช้ในการเขียน ประกอบด้วยการสร้างเรื่อง การนำเสนอเรื่อง การใช้รูปแบบ การใช้ภาษา และการใช้สัญลักษณ์

ท่วงทำนองการแต่ง หมายถึง สไตล์ในการเขียนของนักเขียนแต่ละคน พิจารณาจากการใช้ถ้อยคำและวิธีแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติ ได้แก่การเลือกสรรคำ การใช้ประโยค การใช้สำนวนโวหาร และการสร้างจินตภาพ

สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียง การแสดงถ้อยคำออกมาเป็นข้อความพิเศษ

โวหาร หมายถึง ชั้นเชิง หรือสำนวนแต่งหนังสือ ถ้อยคำที่เป็นสำบัดสำนวน

ภาพพจน์ หมายถึง ถ้อยคำที่กล่าวอย่างอ้อม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพตามถ้อยคำนั้นๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกจับใจในความไพเราะของการใช้ภาษา

การใช้ภาษา หมายถึง ศิลปะในการถ่ายทอดเรื่องราวหรือเหตุการณ์เพื่อเร้าใจและ
ดึงดูดใจได้แก่ การเลือกใช้คำ การใช้โวหารต่างๆ